

Niskasaari o.fl. gegn Finnlandi

Dómur frá 6. júlí 2010

Mál nr. 37520/07

10 gr. Tjáningarfrelsi

Fjölmiðlar. Ærumeiðingar. Staðreyndir og gildisdómar.

1. Málsatvik

Kærendur, Mikko Niskasaari og Jouni Flinkkilä, eru fæddir 1952 og 1948 og búa í Helsinki í Finnlandi. Mikko Niskasaari er sjálfstætt starfandi blaðamaður og Jouni Flinkkilä er ritstjóri tímaritsins *Seura* í Finnlandi. Fyrirtækið Yhtyneet Kuvalehdet Oy var einnig kærandi í málinu. Fyrirtækið er útgáfufyrirtæki tímaritsins *Seura* og er með aðsetur í Helsinki.

Í desember 1996 ritaði Mikko Niskasaari grein í *Seura* þar sem sagt var frá því í fyrirsögn að X, umboðsmanni barna í Finnlandi, hefði verið vikið úr starfi. Í greininni kom fram að X hefði verið ráðin í rannsóknarverkefni og að enginn myndi taka við starfi hennar sem umboðsmaður barna. Í greininni var jafnframt staðhæft að X hefði enga þekkingu eða reynslu af rannsóknarstörfum.

Í Finnlandi var starfsemi umboðsmanns barna rekin af félagasamtökum, en ekki ríkinu. Félagasamtökin gáfu út yfirlýsingu í *Seura* snemma árs 1997 þar sem fram kom að X hefði fengið rannsóknarstyrk árið 1995 til þriggja mánaða, sem hún hefði nýtt sér haustið 1996, og að hún myndi einnig fara í þriggja mánaða rannsóknarleyfi á árinu 1997. Þá var tekið fram að rannsóknarleyfið hefði engin áhrif á stöðu X sem umboðsmanns barna. Síðar árið 1997 óskaði X eftir því við lögreglu að birting greinarinnar í *Seura* yrði rannsökuð vegna ærumeiðinga. Í apríl árið 2000 voru Mikko Niskasaar og Jouni Flinkkilä ákærðir vegna birtingar greinarinnar. X krafðist bótageiðslna vegna birtingarinnar.

Í janúar 2004 voru Mikko Niskasaar og Jouni Flinkkilä dæmdir fyrir ærumeiðingar og var þeim gert, ásamt útgáfufyrirtækinu *Seura*, að greiða X miskabætur, sekt í ríkissjóð og drjúgan hluta málskostnaðar hennar. Dómstóllinn byggði niðurstöðu sína á því að gefið hefði verið í skyn bæði í fyrirsögn tímaritsgreinarinnar og í greininni að X hefði verið gert að láta af störfum vegna háttsemi sinnar. Í dóminum var tekið fram að sú staðhæfing að X hefði skort reynslu og þekkingu hefði í sjálfu sér ekki verið röng. Aftur á móti hefði staðhæfingin ýtt undir þá röngu ímynd sem sett var fram í greininni um rannsóknarverkefni X. Blaðamaðurinn hefði getað kannað hvort eitthvað væri til í þeirri staðhæfingu sem hann var í raun að setja fram um störf X með því að óska eftir upplýsingum frá félagasamtökunum sem sáu um starfsemi umboðsmanns barna, en gerði ekki.

Í júní 2006 staðfesti áfrýjunardómstóll niðurstöðu undirréttar. Tekið var fram að umrædd grein hefði ekki verið sannleikanum samkvæm að því leyti að X hefði ekki verið flutt úr starfi til að sinna rannsóknarverkefnum. Sérstaklega var tekið fram að munur væri á þeirri fyrri dagblaðaumfjöllun sem greinin byggðist á og greininni sjálfri hvað þetta atriði varðaði. Ekki var ljóst hver hafði samið fyrirsögn greinarinnar en sannað þótti að Jouni Flinkkilä hefði verið kunnugt um efni greinarinnar og samþykkt hana til birtingar.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur byggðu kæru sína einkum á 10. gr. sáttmálans. Töldu þeir að brotið hefði verið tjáningarfrelsi þeirra þar sem þeir voru dæmdir fyrir að fjalla um mál sem varðaði almannahagsmuni.

Niðurstaða

Dómstóllinn taldi að tjáningarfrelsi kærenda hefði verið takmarkað. Það hefði verið gert með stoð í lögum og ekki væri deilt um að stefnt hefði verið að lögmætu markmiði.

Dómstóllinn tók fram í upphafi umfjöllunar sinnar um hvort takmörkun væri nauðsynleg í lýðræðissamfélagi að tjáning sem væri ætlað að ögra og raska ró manna nyti verndar tjáningarfrelsisákvæðis sáttmálans. Verulega samfélagslega nauðsyn þyrfti til að réttlæta takmarkanir á tjáningarfrelsi. Þótt aðildarríkin hefðu ákveðið svigrúm til mats á því hvort slík þörf væri til staðar fælist

í því endurskoðunarvaldi dómstólsins að hann gæti endurmetið hvort takmörkun samræmdist tjáningarfrelsi eins og það væri verndað af 10. gr. sáttmálans. Dómstóllinn tók fram að hann þyrfti að skoða málið í heild og það samhengi sem ummæli kæranda hefðu komið fram í, hvort takmörkunin væri í samræmi við það lögmæta markmið sem stefnt væri að og hvort markmiðið ætti við og nægði til takmörkunarinnar.

Dómstóllinn áréttaði það mikilvæga hlutverk sem fjölmiðlar gegndu í lýðræðislegu samfélagi. Fjölmiðlar mættu þó ekki ganga of langt í umfjöllun sinni og þá sérstaklega þegar umfjöllun þeirra gæti gengið gegn æru, réttindum eða trúnaði. Þeir bæru engu að síður skyldu til að miðla upplýsingum og hugmyndum um málefni sem vörðuðu almannahagsmunum. Almenningsur ætti jafnframt rétt á að fá slíkar upplýsingar. Dómstóllinn minnti loks á að í frelsi blaðamanna fælist svigrúm til að ýkja og jafnvel til að ögra.

Dómstóllinn benti á að hin umdeilda grein fjallaði ekki um einkalíf X heldur störf hennar sem umboðsmanns barna. X hefði þó hvorki verið opinber starfsmaður né stjórnmalamaður og þurfti því ekki að sæta því að aðrir hefðu rýmra svigrúm en ella til að fjalla gagnrýnið um störf hennar. Aftur á móti taldi dómstóllinn að ekki hefði verið hægt að líta svo á að hún væri ekki opinber persóna að einhverju leyti. Hún hafði það hlutverk í störfum sínum að koma fram opinberlega til að ná markmiðum frjálsra félagasamtaka og hafði þess vegna verið sýnileg í fjölmiðlum um nokkurt skeið.

Dómstóllinn tók fram að greinin hefði bæði byggst á réttum og röngum staðhæfingum um staðreyndir og að áhersla hefði verið lögð á röngu staðhæfingarnar. Enn fremur hefðu finnskir dómstólar slegið því föstu að kærundur hefðu ekki sannreynt þær upplýsingar sem þeir byggðu á en slíkt hefði verið einfalt í framkvæmd. Hinar röngu upplýsingar hefðu síðar verið leiðréttar af öðrum.

Dómstóllinn tók fram að í ábyrgri fjölmiðlun fælist að fjölmiðlamenn gengju úr skugga um hvort umfjöllun þeirra væri sannleikanum samkvæm. Vísaði dómstóllinn í þessu samhengi til alþjóðlegra viðmiðana fjölmiðla. Dómstóllinn taldi að þrátt fyrir að kærundur hefðu ekki staðreynt nægjanlega allar þær upplýsingar sem fram komu í hinni umdeildu grein teldi hann að kærundur hefðu fyrst og fremst gerst sekir um að fjalla ekki um efnið í samræmi við þær staðreyndir sem fyrir lágu. Finnskir dómstólar hefðu ekki vegið og metið andstæða hagsmunum í málinu. Enn fremur hefði verið tekið tillit til leiðréttingarinnar sem síðar hefði verið birt. Einnig hefðu finnsk yfirvöld ekki kannað hvort hægt hefði verið að grípa til vægari úrræða til að vernda þá hagsmunum sem reyndi á í málinu. Dómstóllinn tók fram í þessu samhengi að dómarnir yfir kærendum hefðu verið þungir miðað við refsirammann. Í ljósi þessa taldi dómstóllinn að brotið hefði verið gegn 10. gr. sáttmálans.

Kærendum voru dæmdar rúmar 28 þúsund evrur í bætur og 8.500 evrur í málskostnað.

Dómurinn taldi einnig að málsmeðferðartími hefði verið óhæfilega langur í skilningi 6. gr. sáttmálans.